

Högskolan
Kristianstad

Högskolan Kristianstad

291 88 Kristianstad

044-250 30 00

www.hkr.se

Examensarbete på avancerad nivå, 15 hp

Grundlärare med inriktning årskurs 4-6

Kurskod: GSX21L

Termin år: VT

Fakulteten för Lärarutbildning

Utmaningar i en mångkulturell religionsundervisning:

Lärarstrategier i klassrummet

Heba Chehade

Författare

Heba Chehade

Titel

Utmaningar i en mångkulturell religionsundervisning

Engelsk titel

Challenges in multicultural religious education

Handledare

Ingemar Ottosson

Examinator:

Madeleine Larsson

Sammanfattning

Syftet med mitt arbete är att undersöka lärares strategier i samband med religiösa positioneringar i ett mångkulturellt klassrum där utmaningar kan förekomma. Utifrån en kvalitativ metod valdes det att även undersöka vilka möjligheter som finns för att bemöta dessa utmaningar i religionsundervisningen. I den här studien valdes det att fokuseras på lärarperspektiv utifrån semistrukturerade intervjuer med religionslärare från olika grundskolor. I dagens klassrum finns det elever med olika bakgrunder och kulturer samt elever med religiösa positioneringar, därav kan religion vara ett känsligt ämne. Hur väljer lärarna att undervisa i ett sådant ämne och samspela med eleverna så att alla känner sig trygga i sin utbildning samt får en livslång lust att lära. Resultatet jag kom fram efter att analyserat utifrån empiriska materialet och det sociokulturella perspektivet är att man inte ska se det mångkulturella klassrummet som en utmaning utan mer som en möjlighet där eleverna får ta del av varandras erfarenheter. Det lägger en vikt på hur undervisningen är planerad utifrån inkludering och samspel mellan eleverna. Men även hur det undervisas om värdegrund för att förhindra kontroversiella frågor i klassrummet.

Ämnesord: *Mångkulturell, interkulturellt lärande, inkludering, utmaning, värdegrund och kontroversiella frågor.*

Author

Heba Chehade

Title

Challenges in the multicultural religious education: What challenges religious teachers face in religious education

Supervisor

Ingemar Ottosson

Examiner

Madeleine Larsson

Abstract

The purpose of my work is to investigate teachers' strategies in connection with religious positioning in a multicultural classroom where challenges may occur. Based on a qualitative method, it was chosen to also investigate what opportunities exist to meet these challenges in religious education. In this study, it was chosen to focus on the teacher's perspective based on semi-structured interviews with religion teachers from different primary schools. In today's classrooms there are students with different backgrounds and cultures as well as students with religious positions, hence religion can be a sensitive subject. How do the teachers choose to teach such a subject and interact with the students so that everyone feels secure in their education and gets a lifelong desire to learn. The result I came to after analyzing based on the empirical material and the socio-cultural perspective is that you should not see the multicultural classroom as a challenge but more as an opportunity where the students share in each other's experiences. It puts an emphasis on how teaching is planned based on inclusion and interaction between students. But also how values are taught to prevent counterproductive questions in the classroom.

Keywords

Multicultural, intercultural learning, inclusion, challenge, value base and controversial issues.

Förord

Heba Chehade är författaren till denna studie som går på lärarutbildningen i Högskolan Kristianstad. Under arbetets gång har min handledare Ingemar Ottosson stöttat mig och väglett, därför tackar jag honom för all hjälp. Jag vill även tacka intervjupersonerna som var villiga att ställa upp för en intervju och besvara mina frågor.

Innehåll

Förord	5
1. Inledning	7
1.1 Syfte.....	9
1.2 Frågeställning.....	9
2. Tidigare forskning	10
3. Viktiga begrepp	13
3.1 Begreppsförklaring.....	14
4. Metod och material	17
4.1 Intervjumetod.....	17
4.2 Individuell intervju.....	17
4.3 Urval.....	18
4.4 Etiska principer och genomförande.....	18
5. Teoretisk förankring	19
6. Resultat och analys	21
6.1 Information om lärarna.....	21
6.2 Utmaningar i religionsundervisningen.....	21
6.3 Strategier.....	22
6.4 Kränkande behandling och värdegrund.....	25
7. Slutsats och diskussion	28
7.1 Frågeställningar.....	28
7.2 Fråga 1.....	28
7.3 Fråga 2.....	30
8. Resultatet och tidigare forskning	32
9. Slutsats	36
Referenser	37
Bilagor	40

1. Inledningsavsnitt

H.I Roth (1998, s.11) skriver att samhället skall förhålla sig till det mångkulturella samhället. Lärares roll har ett stort inflytande när det gäller vad som är viktigt att läras ut och kommer därför att ställas inför olika utmaningar i sin undervisning som exempelvis förmedla om nya kunskaper med hänsyn till elevernas förutsättningar (Roth, 1998 s.12). Eftersom skolan är en av de viktigaste arenorna när det gäller bland annat kunskapsförmedling så har den ett särskilt ansvar i att korrigera förhastade generaliseringar och stereotypa uppfattningar om människor från olika kulturer alltså måste eleverna lära sig om de olika kulturerna och skapa en uppfattning kring dem samt kunna inkludera alla (Roth, s.13, 1998). Frågeställningar som förknippas med skolan berör ämnens innehåll, lärarnas undervisningsstrategier och skolans organisationsform, alltså hur skall skolundervisningen planeras i den nya mångkulturella situationen (Roth, s.19, 1998).

Klassrummen idag består av elever med olika kulturer och trosuppfattningar. Hur väljer läraren att undervisa och förmedla kunskaper inom religionsämnet i ett sådant klassrum. Läraren undervisar om världsreligionerna mer djupgående i mellanstadiet upp till högstadiet, därav kan det förekomma kontroversiella frågor under undervisningen på grund av bristande kunskaper för det mångkulturella samhället. De som arbetar i skolan som i detta fallet är lärare har riktlinjer att: ”kunna bemöta sådana situationer som bland annat extremism och rasism” (Skolverket, 2022 D).

Religion kan vara kontroversiellt för många elever av olika skäl då frågor kring religion kan kopplas till komplexa frågor relaterade till våldsbejakande extremism (Skolverket, 2022 C). Det står även i Skolverket (2022 D) att det finns tendenser till och uttryck för ökande antisemitism, islamofobi och motstånd mot en västerländsk livsstil samt att inom världsreligionerna präglas det en växande polarisering vilket inverkar på ungas vardag. Med detta menas att unga kan bli påverkade av exempelvis media och vad som sägs där om de olika religionerna, därav kan de få en fel uppfattning kring en religion. Det är därför viktigt att lärare har i åtanke att eleverna kan ha en dålig inställning till religionsämnet och är redo för att hantera sådana situationer i religionsundervisningen. Men genom religionsundervisningen uppfyller eleverna förmågan för följande: ”till kritiskt tänkande, empatisk förmåga, förståelse för andra erfarenheter samt förståelse för andras situationer” (Skolverket, 2022 D).

I skollagen står det att:

“1§ Utbildningen i grundskolan skall ge eleverna kunskaper och färdigheter och förbereda dem för aktiva livsval”

Den skall också ligga till grund för fortsatt utbildning. Skolgången skall utformas så att den främjar allsidiga kontakter och social gemenskap mellan eleverna och ger en god grund för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Det är ett stort värde mot bakgrund av grundskolans fostrande uppgift att barn med olika bakgrund och skilda förutsättningar inte skiljs åt i skolan. För att skapa den gemenskapen och förståelsen för varandras olikheter bör eleverna inkluderas och kunna samspela med varandra i religionsundervisningen. Kittleman (2015) nämner om inkluderade arbetsmetoder som ser till att religion ämnet blir mer meningsfullt och får en större betydelse för eleverna. Ett exempel är att läraren ska göra eleverna delaktiga och inkludera dem i sin undervisning där dem får möjlighet att samarbeta med varandra eller kommunicera i klassrummet.

Under paragraf 3 i skollagen står det bland annat att:

“undervisningen skall omfatta följande ämnen: bild, kemi, matematik, musik, religionskunskap”.

Därav ska alla elever vara med i religionsundervisningen och inte välja bort det i och med att det är obligatoriskt ämne. I skolverket (2022 A) står det att det har blivit en större betoning av variation inom olika religioner och religionens betydelse för människor. Det är därför viktigt att läraren i dagens mångreligiösa samhälle reflekterar och är medveten kring valen hur en religionsundervisning ska presenteras i klassrummet (Skolverket, 2022 A).

Det ska förmedlas om människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta är värden som skolan ska lyfta fram. Detta görs i och med att konflikter kan förekomma i ett mångkulturellt klassrum (Falkevall, s.23, 2013). Religioner kan tolkas och uppfattas som ett problem och skapa konflikter därför gäller det via skolämnet skapa en förståelse för världsreligionerna och religionsgränser så att det inte blossar upp i det mångkulturella samhället (Falkevall, s.23, 2013).

1.1.Syfte

Syftet med mitt arbete är att undersöka lärares strategier i samband med religiösa positioneringar i ett mångkulturellt klassrum där utmaningar kan förekomma.

1.2.Forskningsfrågor

- Vilka utmaningar möter lärare i en religionsundervisning i ett mångkulturellt klassrum?
- Vilka didaktiska redskap eller strategier använder sig religionskunskapslärare för att bemöta dessa utmaningar med hänsyn till mångfalden i klassrummet?

2. Tidigare forskning

Jag kommer redogöra för den samlade kunskapen som finns inom området. Vilka vetenskapliga utgångspunkten, perspektiv, teorier och metoder nämns även under denna rubrik. Det finns även redogörelse för begrepp som kommer att användas under arbetets gång.

Den första relevanta studien jag valde är *TOLKNINGAR, FÖRHANDLINGAR och TYSTNADER Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet* skriven av Kerstin Von Brömssen (2003). Hon tar upp frågor som exempelvis elevers identiteter och det mångkulturella samhället som har vuxit kraftigt. Brömssen nämner om attacken den 11 september 2001 som har aktualiserat den postkoloniala tillstånden runt om i världen som exempelvis aspekter av religion och religiösa identitetens betydelse. Brömssens avhandling har fokus på elva elever som bor i en multietnisk förort och går i en mångkulturell skola. Dessa elever intervjuas och talar om hur de positionerar sig i förhållande till religion men även deras synpunkter om den mångkulturella skolan. Hennes studie har en socialkonstruktiv tolkningsram där det lyfts fram samspel mellan de olika kulturerna och elevernas förståelse för de olika kulturerna och religionerna.

Genom att människor samspekar och har en språklig förhandling skapas det en ny förståelse samt förstärks diskussionen angående de olika kulturerna. Eleverna tappar intresset och nyfikenhet för att vilja förstå andras religioner när det inte sker diskussioner i klassrummet. De kan även tappa intresset och lusten för religionsämnet när läraren inte vet hur man hanterar kontroversiella frågor och diskussioner så blir det svårt för eleverna att skapa en förståelse för andras religioner på grund av att ett sådant ämne skapar en dålig stämning i klassrummet. Elever bör få en chans att kunna diskutera och samtala med varandra om frågor de undrar över men även kunna samspeka med varandra för att kunna bland annat skapa en nyfikenhet för andra religioner samt mer förståelse.

Den andra relevanta studien jag valde är *Representera och bli representerad - Elever med religiös positionering talar om skolans religionskunskapsundervisning* skriven av Carina Holmqvist Lidh (2016). Syftet med Lidhs studie är att visa hur elever med religiösa positioneringar talar om skolans religionskunskapsundervisning. Lidh väljer att intervjua

elever med olika bakgrunder och religioner för att få syn på hur elever väljer att bemöta frågor kring bland annat deras religioner samt klassens intressen och attityder till religion i allmänhet.

Lidh (2016) menar att undervisningen bör ha regler och gränser där eleverna visar medkänsla och respekt till varandra. Eleverna ska kunna dela med sig av sina religioner och deras livserfarenheter utan att känna sig utsatta i en undervisning. Lidh (2016) skriver att barn och ungdomar känner sig utsatta för trakasserier i skolan vilket kan bero på att lärare ifrågasätter deras tro, därav tvingas dessa elever med religiösa positioner att försvara sin tro inför klassen. Lidh (2016) menar att läraren kan möjliggöra och väcka ett intresse hos eleverna genom att bland annat besöka religiösa lokaler, något som kan efterbearbetas av läraren.

Lidh (2016) skriver att lärare ska ta hänsyn till elever som har religiösa positioneringar och deras egen uppfattning om sin tro. De bör få möjligheten att inkluderas i gemenskapen oavsett om de håller fast vid sin tro. Hon menar att annars kan det finnas en risk att elever som har en bestämd religiös uppfattning exkluderas. Alla elever ska känna sig inkluderade och respekterade i ett klassrum, annars tappar du lusten att lära samt att vilja förstå andras kulturer och religioner. Lidh (2016) finner inga konstigheter eller problematik mellan eleverna när det gäller möte av mångfald i ett klassrum. Tvärtom ger det uttryck för att det finns olikheter och variation inom alla religiösa traditioner samt olika tolkningar.

En annan relevant studie är *Kränkningens livsförståelse*, en religionsdidaktisk studie av livsförståelse i skolan, skriven av Christina Osbeck (2006). Osbeck nämner i sin doktorsavhandling bland annat hur livsförståelse kan skilja en enskild individ från en annan. Alla ser olika på livet, t ex inom olika religioner och kulturer. Dock ska man respektera dessa och ha en förståelse för varandras olikheter. Ingen ska känna sig kränkt eller utsatt på grund av sin livsförståelse. Skolan har en stor betydelse för ungas livsförståelse i och med att det är en miljö som de vistas en hel del i. Kamraterna har stor betydelse för lärandet, bland annat genom deras gemensamma livsförståelse men även genom olika förståelse, vilket kan ge möjlighet att tänka efter.

Elever bär på olika kunskaper, vilka kan användas när de är aktiva och delaktiga i olika praktiker där de får möjlighet att dela med sig av sina erfarenheter till klassen. Det gör att man samspekar med varandra och tar del av varandras tankar.

Ett forskningsbidrag som är relevant är *Religious education and social justice: reflections on an approach to teaching religious education*, skriven av Patricia Hannam & Christopher May (2022). Författarna undersöker sambandet mellan religionsundervisning och social rättvisa. Det tas upp varför relationen mellan lärare och elever är betydelsefull samt varför det är otillräckligt att endast konceptualisera religionsundervisning som kunskap och termer. Det föreslås att läraren istället påbörjar en studiekurs genom att få barnet att ta del av andras erfarenheter innan läroplanen och även att man får ta del av varandras erfarenheter när det gäller samhället i allmänhet. Författarna menar att läraren bör uppmärksammas på just eleverna här och nu samt på just den platsen. Efter att författarna har börjat med att redogöra för sin pedagogiska ståndpunkt visar de med argument hur detta fungerar praktiskt.

Författarna skriver att handlingar utförs tillsammans med andra i mångfalden. Med detta menar de att samspel sker mellan individer från bland annat andra kulturer genom exempelvis tal. Utbildningssystemet bör lägga mer fokus på samspel så att man bland annat kan ta del av varandras erfarenheter. Inkludering och delaktighet i klassrummet ska stödja framtida lärande och sysselsättning. När eleverna får vara delaktiga i undervisningen ges det möjlighet till att eleverna får dela med sig av sina tankar och tala om vad de tycker och tänker samt erfarenheter. Elever kommer från olika bakgrunder och kulturer. Genom att dela med sig av dessa blir de inkluderade i undervisningen och blir även sedda i klassrummet, alltså ska det finnas social rättvisa också i klassrummet.

Det är lärarens ansvar att få eleverna att engagera sig i exempelvis värdefrågor. Elevernas konkreta situationer ska uppmärksammas. Där får eleverna möjlighet till urskillning med intellektuell ödmjukhet. Detta ser till att eleverna ges utrymme att utforska vad som är viktigt för dem. Religionsundervisning som inte ger eleverna möjlighet att resonera och vara delaktiga i undervisningen, som exempelvis att tala, kommer givetvis att ta mindre risker i undervisningen som exempelvis kontroversiella frågor. Det gör dock även att det missas något väsentligt i utbildningen när eleverna inte får ifrågasätta honom (Hannam & May, 2022).

Elevernas trosuppfattning ska inte förändras på grund av kunskapen de får i undervisningen. Det är där urskillning spelar roll. Men eleverna ska lära sig och förstå andras religioner, få en klarare bild av hur andra har det och lever.

3. Viktiga begrepp

Jag kommer nu att redogöra för några viktiga begrepp som kommer att användas i denna studie. Dessa centrala begrepp kommer att definieras nedan.

3.1 Begreppsförklaring

Mångkulturell

Begreppet ”mångkulturell” används när man ska beskriva exempelvis ett samhälle eller en nation med olika kulturer. Det kan vara olikheter när det gäller språket, religionen men även det etniska. Nationalencyklopedin (ne.se 01-07-23, sökord mångkulturell) definierar mångkulturell som många kulturer och kulturyttringar med tonvikt på de positiva möjligheterna. Det kan exempelvis vara intressant att veta hur individer från andra kulturer lever. Begreppet kan användas i exempelvis en skola där det finns elever med olika kulturer (en mångkulturell skola).

Interkulturellt lärande

Elever ska lära sig att respektera, ha förståelse och visa empati gentemot alla individers olikheter. Därför behöver elever utveckla sina erfarenheter, skaffa sig kunskaper samt redskap som gör det möjligt för dem att leva och hantera de kulturella skillnaderna inom ramen för ett demokratiskt och mångkulturellt samhälle (ne.se, 01-07-23 sökord interkulturellt lärande).

Interkulturellt perspektiv ska enligt riksdagen syfta till att åstadkomma positiva attitydförändringar och motverka negativa attityder. Det interkulturella lärandet utvecklar även elevernas sociala kompetenser och förändrar deras syn på omvärlden vilket skapar en öppenhet, social anpassning och samarbetsförmåga samt vidgar det kulturella sammanhanget (Skolverket, 2022 B).

Inkludering

Begreppet ”inkludera” används när man låter en individ vara en del av en viss grupp ([ne.se](https://www.ne.se), 01-07-23 sökord inkludering). Inkludering handlar om gemenskap i ett klassrum där eleverna får möjlighet att samspela med varandra samt får vara en del av undervisningen. Elever ska få möjligheten att vara delaktiga i undervisningen. Enligt Skolverket (2022 B) ska elever aktivt

delta i undervisningen i klassrummet där de ska vara engagerade i meningsfulla aktiviteter. När elever utbyter sina kunskaper med varandra skapas en förståelse och empati för varandras olikheter där man har fått ta del av varandras erfarenheter. Alla elever har rätt till ett socialt och kunskapsmässigt utbyte (Skolverket, 2022 B).

Utmaning

Lärare kan möta olika utmaningar i sin undervisning, speciellt i en religionsundervisning där klassrummet består av elever med olika kulturer och bakgrunder. Detta leder till att det uppstår utmaningar i de mångkulturella klassrummen i dagens skolor. Lärare bör vara vaksamma vid bland annat inkludering av eleverna i undervisningen. Att ge eleverna utrymme för frågor och perspektiv som ligger nära elevernas intresse kan skapa oro i undervisningen och förstärka fördomar (Skolverket, 2022 D).

Religionskunskapsundervisningen är en av de få aktiviteter där eleverna får möjlighet att möta och diskutera detta angelägna ämne. Många elever är påverkade av en relativt stereotyp uppfattning om religion (Skolverket, 2022 D).

Värdegrund

Alla elever i skolan ska känna sig respekterade och även respektera alla olikheter. Elever kommer från olika länder, olika identiteter, kultur samt bakgrund. Trots detta ska man i skolan lära sig att skapa medmänsklighet och empati för andra och även lära sig av andras erfarenheter. Personal på skolan har ansvar för att det finns demokratiska arbetsformer i undervisningen som handlar bland annat om delaktighet och inflytande, tillgänglig lärandemiljö samt frihet från diskriminering och kränkande behandling (Skolverket, 2022 B). Elever utvecklar sina kunskaper och förmågor genom att lyssna på andra och uttrycka sina tankar, förmåga till reflektion och kritiskt tänkande samt att de får möjlighet att lära sig om medmänsklighet och empati (Skolverket, 2022 B).

Kontroversiella frågor

I skolan och i vilken undervisning kan det förekomma frågor som väcker starka känslor hos elever men även skapa en dålig stämning i klassrummet. I Skolverket (2022 C) står det att frågor, teman eller händelser kan upplevas som kontroversiella beroende på situation och erfarenheter. Elever kan ha starka åsikter om politik, religion, kultur och traditioner som kan beröra allt från rasism, heder och diskriminering till våldsbejakande extremism (Skolverket,

2022 C). Frågor eller samtal om sådana ämnen kan bygga tillitsfulla relationer. Dock ska dessa samtal präglas av respekt för yttrandefrihet med tanke på respekt för andra. Ingen ska känna sig kränkt i ett klassrum (Skolverket, 2022 C). Hur man använder sig av sitt språk spelar en roll – exempelvis hur man väljer att yttra sig i klassrummet men även i skolans andra lokaler.

4. Metod och material

Jag har valt att använda mig av den kvalitativa metoden för att kunna besvara mina frågeställningar samt uppnå mitt syfte. Det är fem religionskunskapslärare som intervjuas. Intervjupersonerna är grundskollärare och undervisar i olika årskurser. Det är mellanstadielärare och högstadielärare.

4.1 Intervjumetod

Intervjumetoden är en kvalitativ metod där respondenternas erfarenheter och tankar framkommer samt undersöks. Förberedelsen inför en sådan intervju kräver inte mycket förarbete utan det är mer efterarbete som kommer att kräva tid. Metoden valdes för att få fram lärares tankar men även erfarenhet. Den kvalitativa metoden har i fördel att intervjupersonerna får chansen att besvara de ställda frågorna utifrån sina egna upplevelser och lärdomar. Fyra av intervjuerna skedde på plats där jag skrev ner svaren medan en av intervjuerna skedde digitalt då läraren var sjuk.

Mina intervjuer kommer utgå från semistrukturerade intervjuer (s.42). Detta innebär att jag har öppna frågor med i intervjun men det kan även ställas följdfrågor beroende på hur läraren svarar på de öppna frågorna. Detta är en fördel då man som intervjuperson får chansen att förklara sina tankar mer djupgående samtidigt som intervjuaren får möjlighet att flika in.

4.2 Individuell intervju

Intervjuerna kommer att vara individuellt vilket innebär att varje lärare kommer att intervjuas enskilt. Jag valde att intervju fem religionskunskapslärare som har olika erfarenheter. Lärarna som intervjuas är högstadie- och mellanstadielärare. Detta valet gjordes dels för att få fram fler synvinklar men även för att variera så att man får en bild på hur det kan se ut i de olika stadierna. Genom att ha en individuell intervju får lärarna möjlighet att uttrycka sig och även dela med sig av sina egna erfarenheter utan att känna någon press från någon annan intervjuperson. Det finns en sannolikhet att intervjupersonen känner press eller känner sig otrygg när det är flera som intervjuas på en och samma gång, speciellt när det gäller ett känsligt ämne som religion.

4.3 Urval

Jag valde ut respondenter som är lämpliga för undersökningen. Jag var ute efter grundskollärare som undervisar i religionsämnet i en mångkulturell klass samt lärare med olika erfarenheter. Detta gjorde så att jag valde ut lärare som undervisar i olika stadier samt lärare från olika generationer vilket innebär att lärarnas ålder skiljer sig. Detta urvalet gjordes för att de äldre lärarna har en viss erfarenhet och syn på undervisningen medan de yngre lärarna undervisar och kan ha en annan syn på religionsundervisningen i det mångkulturella klassrummet. Därav får jag fram olika perspektiv och tankar. Intervjupersoner fick jag tag i genom mina förra arbetsplatser men även lärare som jag kontakt med som har hjälpt mig att hitta lämpliga religionslärare.

4.4 Etiska principer och genomförande

Mitt arbete kommer att utgå från informationskravet där syftet är att deltagare som skall intervjuas samtycker till att delta och kan avsluta intervjun när de känner för det. Det är viktigt att ge intervjupersonerna tillräckligt med information om forskningen samt informera deltagarna om att deltagande är frivilligt och att de kan dra sig ur närsomhelst (Denscombe, s. 442, 2018). Det är frivilligt att medverka. Därför har intervjupersonerna rätt till att veta syftet med intervjun och att intervjun ska användas i forskningssyfte.

Deltagarna måste få tillräckligt med information om intervjun samt kunna göra en förnuftig bedömning om de vill delta eller inte. Av den anledningen kommer jag skicka en samtyckesblankett i förväg (se Denscombe 2018, s. 441). Innan intervjun görs kommer deltagarna att få informationen att samtalet kommer antingen ske digitalt eller på plats, därav behövs deras godkännande till det också.

När deltagarna godkänt detta genom att skriva under samtyckesblankett (s, 41) så kommer intervjun att göras. Deltagarnas svar kommer att vara anonyma så att ingen känner att de riskerar skada eller känner sig otrygga under intervjun (Denscombe, s.439, 2018).

Intervjupersonerna är grundskollärare som undervisar i ämnet religion. Jag valde att intervju 5 grundskollärare som är behöriga inom ämnet religion. Det är lärare från olika skolor där de skall besvara frågor om religionsundervisning. Intervjupersonerna behövde inte säga sitt

namn eller vilken skola de arbetar på, det ska vara avidentifierat. Detta görs för att skydda intervjupersonerna och hålla dem anonyma. I och med att religion kan vara ett känsligt ämne och kan skapa viss oro för vissa personer så kommer frågorna att tilldelas i förväg. Då läser intervjupersonerna igenom dem samt känner sig förberedda på vilka typ av frågor som kan ställas.

5. Teoretisk förankring

Sociokulturellt perspektiv

Eleverna är olika och lär sig på olika sätt. Alltså bör undervisningen anpassas efter klassens förutsättningar, kunskaper samt inkludering. När jag analyserar materialet kommer jag att utgå från Lev Semjonovitj Vygotskijs teori om det sociokulturella perspektivet. Den teorin har sitt ursprung i arbeten om utveckling, lärande och språk (Säljö, Lundgren & Liberg, s.251, 2017). Teorin lyfter fram frågor om lärande och utveckling samt inkludering, vilket jag är ute efter i min studie (Säljö, Lundgren & Liberg, s.251, 2017).

Det sociokulturella perspektivet på lärande och utveckling handlar även om hur människor utvecklar förmågor som är kulturella till sin karaktär. Bland annat handlar det om att resonera abstrakt och lösa problem (Säljö, Lundgren & Liberg, s.251, 2017). Socialisationen är betydelsefull i och med att barnet börjar förstå det sociala samspelet och utvecklar sin identitet (Säljö, Lundgren & Liberg, s.259, 2017). Det är viktigt att läraren socialiserar med sina elever och inkluderar dem så att de tar till sig ny kunskap i undervisningen. På vilket sätt läraren gör det och hur han möjliggör detta har påverkan på hela utbildningsprocessen.

Elever bör lära sig samspela, visa respekt och empati mot alla i klassen samt mot själva undervisningen, oavsett vilket ämne det berör. Det ska finnas möjlighet att låta barnen möta och appropriera genom att tillägna den slags kunskaper som låter dem förstå världen utanför den egna erfarenheten. I detta fall gäller det även utanför deras egen tro, menar skribenterna. Säljö (s.259, 2017) menar att läraren och undervisningen blir nyckeln till kunskaper som ger förutsättningar för att förstå processer i bland annat samhället på ett mer principiellt sätt. Individuella är ständigt under utveckling och har möjligheter att appropriera kunskaper i olika situationer, där utveckling inte är något som är begränsat till barn (Säljö, s.259, 2017). Det mångkulturella samhället och det globaliserade samhället medför skillnader i kunskaper och värderingar vilket framträder tydligt, menar Säljö, Lundgren & Liberg, (s.262, 2017).

Det kan vara förvirrande för elever att lärandet i skolan förhåller sig till sådant man lär sig i vardagen. Det lägger stor vikt på hur skolan ska överbrygga skillnaden mellan olika miljöer. Det är viktigt att elever får samspela med andra i klassen så de blir delaktiga i kunskaper och

erfarenheter (Säljö, Lundgren & Liberg, s.262, 2017). Elever ska även samspela med varandra för att lära sig samarbeta och socialisera sig med andra.

6. Resultat och analys

Utmaningar i religionsundervisningen förekommer i det mångkulturella klassrummet. Hur lärare väljer att bearbeta dessa utmaningar samt inkludera sina elever kommer att presenteras i detta kapitel. Resultatet kommer att presenteras utifrån det empiriska materialet. Jag kommer att relatera samt dra kopplingar mellan teorin och begreppen.

6.1 Information om lärarna

Fem lärare var villiga till en intervju. Två var kvinnliga och tre manliga religionslärare. Det fanns ingen baktanke till detta utan det var dessa lärare som ville ställa upp för en intervju, därav blev fallet slumpmässigt. Tre av lärarna undervisar i samma skola och de två resterande undervisar i en annan skola. Jag valde att intervjua lärare som undervisar i två olika skolor för att få variation, dock var jag ute efter mångkulturella skolor.

När jag hänvisar till lärarna så kommer jag att använda mig av fiktiva namn. Namnen som kommer att användas är: Martin, Måns, Maria, Kajsa och Karl. De första tre nämnda namnen som är Martin, Måns och Maria undervisar i en skola, dock undervisar Martin och Måns högstadiet och Maria undervisar i mellanstadiet. Kajsa undervisar också mellanstadiet fast i en annan skola. Karl undervisar högstadiet i samma skola som Kajsa.

6.2 Utmaningar i religionsundervisningen

En fråga som ställdes till de 5 grundskollärare som undervisar i religionskunskap var om utmaningar i klassrummet. Vilken är den största utmaningen i ett klassrum som består av elever med olika trosuppfattningar?

Lärarna hade ungefär liknande svar om att det finns en utmaning i det mångkulturella klassrummet då religion kan vara ett känsligt ämne för vissa elever. Martin påpekade utmaningen med elever som har en stark trosuppfattning. Det är viktigt att få alla elever att känna sig respekterade oavsett deras tro samt att förklara för alla elever att vi inte är här för att reda ut vem som tror på sanningen utan vi ska lära oss av varandra istället och förstå varandras olikheter (Martin, 24/4-23). Maria (20/4-23) berättar att vissa elever kommer in med insikten att det endast är deras religion som har rätt tolkning och därför är allt annat som sägs inte viktigt att lyssna på. Kajsa (5/5 -23) var även på samma spår som Maria och berättar

att elever med starka trosuppfattningar tror att läraren vill ändra deras synsätt på en viss religion eller sin trosuppfattning.

Maria (20/4-23) nämner även om inkludering som en utmaning. Hon menar att utmaningen för henne är att kunna få alla elever att känna sig inkluderade i undervisningen. Det kan vara vissa gånger där en elev tar mycket plats och så får andra elever mindre chans att tala om deras åsikter. Det kan givetvis förekomma i vilken undervisning som helst och inte bara religion men just ämnet religion är det ämnet där man vill att alla elever ska känna sig inkluderade och hörda, menar hon.

Det kan vara en utmaning att fördela det rättvist om hur mycket man ska undervisa om varje religion (Måns, 20/4-23). Detta kan bero allt på diskussionerna i klassrummet, hur aktiva och delaktiga eleverna är samt hur mycket man hinner med under en lektion. Men för vissa elever kan det se ut som att man väljer att prata mer om den ena religionen än den andra då det har hänt att elever har frågat varför vi har diskuterat exempelvis islam under en längre period. Det är därför viktigt att kunna förklara och besvara elevernas frågor.

Det lärarna berättar kan relateras till begreppet värdegrund. Lärare har ansvaret för de demokratiska arbetsformerna i undervisningen som handlar om bland annat delaktighet, inkludering och tillgänglig lärande miljö (Skolverket, 2022 B). Eleverna ska känna sig respekterade och hörda i undervisningen. Ingen elev ska känna sig utesluten på grund av sin religion och tro. Maria (20/4-23) nämnde utmaningen om att inkludera alla elever. Det är viktigt att man som lärare ser till att det finns demokratiska arbetsformer i sin undervisning. Eleverna ska även känna sig respekterade och kunna respektera sina klasskamrater för deras olikheter.

Karl (5/5-23) tyckte inte att det fanns någon specifik utmaning. Karl svarar "Jag ser faktiskt väldigt få utmaningar". Utöver det som jag redan har nämnt när det gäller "kontroversiella frågor". När det gäller de kontroversiella frågorna säger läraren "frågor kring religioners uppfattning om sexualitet är alltid kontroversiella då det finns många starka känslor kring de frågorna". Man behöver bemöta sådana frågor och inte se dem som utmaningar, säger läraren. Det finns många saker som kan skapa en känsla av kontrovers i ämnet, kvinnors ställning i samhället, andra religioners vara eller icke vara, polyteistiska eller agnostiska livsåskådningar. Alla frågor som går emot elevernas egen övertygelse blir kontroversiella

men i de allra flesta fall så förstår och respekterar eleverna det faktum att även om de själva känner starkt på ett sätt i frågorna finns det andra som känner starkt för motsatsen. Karl (5/5-23) menar att de flesta elever har en nyfikenhet inför religioner, de tycker att det är spännande att läsa om. Även de elever som inte är akademiskt nyfikna har en förståelse (i de flesta fall) för att de behöver visa respekt för både sina klasskamrater och för mig som lärare. Karl fortsätter berätta att “Om någonting tycker jag att det kommer fler möjligheter än utmaningar när man har elever med olika bakgrund och tro, de vill många gånger då lära sig om hur deras klasskamrater tänker och hur deras tro fungerar”. Karl (5/5-23) menar att det ofta skapar en mycket positiv och nyfiken atmosfär i klassrummet där elever som kanske inte pratar med varandra på rasterna helt plötsligt blir engagerade i ett samtal och lär känna varandra bättre.

Det lärarna har besvarat kring den första frågan kan relateras till begreppet mångkulturell då klassrummen består idag av elever med olika nationer, religioner och kulturer. Eleverna behöver därav lära sig och socialisera sig med sina klasskamrater dels för att lära sig om de nya religioner och kulturerna men även för att dela med sig av sina erfarenheter. Detta kan relateras till det sociokulturella perspektivet då teorin lyfter fram frågor om lärande och utveckling samt inkludering precis som lärarna har även nämnt under intervjun. Socialisationen är betydelsefull i och med att barnet börjar förstå det sociala samspelet genom samarbete men även att dem börjar förstå hur man visar hänsyn till varandra men även att dem utvecklar sin identitet genom att själva välja vad dem vill tro på och vad dem anser är deras ”jag” (Säljö, Lundgren & Liberg, s.259, 2017).

6.3 Strategier

Lärarna besvarade frågan om vilka strategier de använder sig av i religionsundervisningen med tanke på mångfalden. Martin (24/4-23) använder sig av kooperativt lärande. Med detta menas att eleverna får möjligheten att samarbeta med varandra och dela med sig av sina kunskaper samt erfarenheter. Läraren brukar dela in eleverna i mindre grupper där de får möjlighet att diskutera, dela med sig av sina erfarenheter samt samarbeta. Detta arbetssättet ger eleverna tillfälle att lära sig av varandra vilket gör undervisningen mer intressant, säger läraren. Det relateras till begreppet inkludering. Elever ska få möjligheten att vara delaktiga i undervisningen. Enligt Skolverket (2022 B) ska elever aktivt delta i undervisningen i klassrummet där de ska vara engagerade i meningsfulla aktiviteter. När elever utbyter sina

Högskolan Kristianstad | 291 88 Kristianstad | 044 250 30 00 | www.hkr.se

kunskaper med varandra skapas en förståelse och empati för varandras olikheter där man har fått ta del av varandras erfarenheter.

Maria (20/4 -23) var även på samma spår när det gäller delaktighet. Den läraren berättar att hon använder sig av olika metoder såsom forskningsprojekt eller gruppövningar för att främja lärandet och engagera eleverna i undervisningen. Exempelvis när det gäller forskning så ska man våga testa forskningsstrategier. När det gäller gruppövningar så ska man blanda eleverna så de kan dra nytta av varandra. Om en elev är bra på att skriva och en annan är bra på läsa så kan man sätta dessa elever i en grupp så de kan ta nytta av varandra och hjälpas åt. De gäller även att utnyttja de olika resurserna som skolan kan erbjuda som är till nytta för eleverna som exempelvis gästföreläsare eller att besöka en kyrka, synagoga eller moske där det sker ett interkulturellt lärande med tanke på olika vistelserna. Detta kan relateras till begreppet interkulturellt lärande.

Elever behöver utveckla sina erfarenheter, skaffa sig kunskaper samt redskap som gör det möjligt för dem att leva och hantera de kulturella skillnaderna inom ramen för ett demokratiskt och mångkulturellt samhälle (ne.se 2022 sökord mångkulturellt). Det interkulturella lärandet utvecklar även elevernas sociala kompetenser och förändrar deras syn på omvärlden vilket skapar en öppenhet, social anpassning och samarbetsförmåga samt vidgar det kulturella sammanhanget (Skolverket, 2023 B). Detta nämner lärarna genom att erbjuda exempelvis studiebesök men även genom det kooperativa lärandet.

Kajsa (5/5-23) lyfte fram delaktigheten i undervisningen med tanke på elevernas olika bakgrund. Läraren berättar att när högtiderna för de olika religioner närmar sig så pysslar de ihop och kommunicerar om religionens högtid. Under julen blir det exempelvis julpyssel, samma gäller för andra religioner som Eid, säger läraren. Kajsa (5/5-23) berättar att religioner som inte uppmärksammas så mycket brukar även lyftas fram då det finns elever som firar en viss högtid, därför bör man inkludera det i sin undervisning. När man inkluderar olika religioner och trosuppfattningar i undervisningen ger det eleverna en bredare förståelse av de religiösa traditionerna. Detta kan ge eleverna möjligheten att förstå varandras olikheter samt att utveckla respekten för varandra menar läraren.

Samarbete bland eleverna lyfts även fram av Måns. Han menar att man ska låta eleverna reflektera för att kunna bilda sin egen uppfattning. Därefter ska eleverna diskutera med andra klasskamrater för att delta i olika tankar. Detta skapar förståelse och respekt för varandra, säger läraren. Jag brukar testa mig fram för vilken strategi som passar klassen bäst för att skapa en förståelse för olikheterna och likheter inom religion (Måns, 20/4-23). Ett exempel är genom presentationer av fakta och diskussioner kring olika ämnen som tillhör religion. Man ska låta eleverna reflektera för att kunna bilda sin egen uppfattning, därefter sker diskussioner med klasskamraterna för att dela med sig av sina tankar samt för att höra vad de andra i klassen har att säga.

Karl säger först och främst variation (Karl 5/5-23). Han försöker alltid att blanda diskussioner, genomgångar och eget arbete. När han inleder arbete inom religion med en grupp talar läraren om de olika sätten att undersöka religioner och förklarar att det vi har som fokus i skolan är att se till olika sorters tro på ett vetenskapligt sätt snarare än att tänka i linjer av tro och vad vi själva tycker. Karl säger att han talar även mycket om vikten av att visa respekt för olika religiösa uppfattningar och att vi måste ha i åtanke både religioners ålder som de kulturer de har uppstått i när vi undersöker dem för att kunna få en korrekt bild. Det lärarna har besvarat kring frågan om strategier kan relateras till det sociokulturella perspektivet. Det framkommer tydligt hur lärarna diskuterar och samspelar med sina elever men låter även eleverna socialisera sig med varandra. Elever måste lära sig att samspela och respektera varandra oavsett tro. Genom strategierna som har nämnts får eleverna möjligheten till att skapa en förståelse för varandras religioner men även känna sig sedd i undervisningen.

6.4 Kränkande behandling och värdegrund

En annan fråga som ställdes till religionslärarna var om kränkande behandling. Hur undviker du kränkande behandling i din undervisning? Alla lärare nämnde om etik och moral. Etik och moral ska diskuteras i klassrummet menar lärarna. Värdegrundsarbetet gäller i detta fallet, hur man som elev ska respektera sina klasskamrater samt att förstå att alla är lika mycket värde oavsett religion, bakgrund eller tro.

Måns (24/4-23) berättar att öppna diskussioner funkar bra där man ges möjlighet att samtala om de olika religionerna. På så sätt kan man förstå varandras känslor och tankar. Det är dock viktigt att se till så att eleverna inte ställer kontroversiella frågor eller att de använder sig av Höskolan Kristianstad | 291 88 Kristianstad | 044 250 30 00 | www.hkr.se

en respektlöst och nedsättande ton. Man får förklara för eleverna att vi inte behöver ha samma åsikter men vi ska försöka lyssna, samtala och kommunicera med varandra (Måns 24/4 -23). Det gäller att vara tydlig i början vilka regler som ska följas i klassrummet som exempelvis ovan nämnda förslag. Detta kan relateras till begreppet kontroversiella frågor. I Skolverket (2022 C) står det att frågor, teman eller händelser kan upplevas som kontroversiella beroende på situation och erfarenheter. Elever kan ha starka åsikter som leder till dålig stämning i klassrummet.

Lärarna sa även att det är viktigt att vara objektiv, om att du som lärare är objektiv i frågan om de olika religionerna. Med detta menas att man som lärare inte ska prata mycket om sina egna åsikter angående religionerna. Det gäller även att läraren inte ställer sina elever mot väggen. Det är inte alltid alla elever som vill dela med sig av sin religion, därför bör detta även respekteras av både lärare och elever.

Maria (20/4-23) berättar hur hon tar sig tillväga för att undvika kränkande behandling. Hon säger att "genom att behandla alla religioner likvärdigt i min undervisning, tar jag inte ställning för eller emot någon religion utan beskriver och förklarar om hur människor som tillhör religionen lever utifrån de regler och traditioner som finns". Sen fortsätter hon säga att "Jag pratar ofta med mina elever om att tro är något personligt och att det inte är något som jag fokuserar på i min undervisning". Maria (20/4-23) brukar även prata med sina klasser när hon har första lektionen om till exempel islam. Maria (20/4-23) säger då till klassen "det jag kommer gå igenom är baserat på religionsforskning och att jag kommer att undervisa utifrån det bredare perspektivet" (Maria 20/4-23). Läraren menar då att hon uppmuntrar sina elever att prata med läraren om de anser att något som hon tar upp känns jobbigt för dem personligen så att de kan komma tillrätta med situationen och de inte ska behöva känna obehag. Begreppet utmaning relateras till det läraren har lyft upp. Att ge eleverna utrymme för frågor och perspektiv som ligger nära elevernas intresse kan skapa oro i undervisningen och förstärka fördomar (Skolverket, 2022 D).

Religionskunskapsundervisningen är en av de få aktiviteter där eleverna får möjlighet att möta och diskutera detta angelägna ämne. Många elever är påverkade av en relativt stereotyp uppfattning om religion (Skolverket, 2022 D).

Religion är ett känsligt ämne, menar Maria (20/4-23). "Religiösa erfarenheter och tankar är många gånger mycket personliga och det blir en stor sårbarhet när man delar med sig av det"

berättar Kajsa (5/5-23). Kajsa anser att man inte ska tvinga sina elever att bland annat dela med sig av sina erfarenheter då vissa kan känna sig kränkta. "Jag tvingar aldrig mina elever att dela med sig av sina tankar utan det vilar alltid på en frivillig bas och jag försöker att "avdramatisera" det genom att berätta om mina egna erfarenheter från min barndom i en mycket religiös "by". Sedan fortsätter Kajsa (5/5-23) att säga "Jag är själv inte religiös vilket också mina elever vet om och jag berättar om mina erfarenheter på ett neutralt och objektiva sätt och undviker att lägga känslor eller övertygelser åt något håll i dem." Det gör att vissa elever känner sig mer bekväma och vill självmant dela med sig av sina tankar. Oftast sker detta däremot i mindre grupper när eleverna jobbar ihop med områden och projekt och de diskuterar olika frågor i sin uppgift. Detta relateras till sociokulturella perspektivet där det ska finnas möjlighet att låta barnen möta och appropriera den slags kunskaper som låter dem förstå världen utanför den egna erfarenheten där läraren och undervisningen blir nyckeln till kunskaper (Säljö s.259, 2017).

7. Slutsats och diskussion

Utifrån det empiriska materialet kommer frågeställningarna att besvaras i detta kapitel. Det insamlade materialet kommer även att sättas i relation till den teoretiska förankringen. Det kommer att tas upp hur denna studie är viktig för framtida yrkesrollen samt förslag till fortsatt forskning.

7.1 Frågeställningarna

Syftet med mitt arbete är att undersöka lärares strategier i samband med religiösa positioneringar i ett mångkulturellt klassrum där utmaningar kan förekomma. Genom teorin om det sociokulturella perspektivet kommer jag kunna resonera kring det empiriska materialet. Men även vad lärarna anser är utmaningen i deras undervisning och vilka strategier de använder sig av för att skapa en trygg lärmiljö i ett mångkulturellt klassrum. Frågeställningarna för denna undersökningen var följande:

- Vilka utmaningar lärare möter i en religionsundervisning i ett mångkulturellt klassrum?
- Vilka didaktiska redskap eller strategier använder sig religionskunskapslärare för att bemöta dessa utmaningar med hänsyn till mångfalden i klassrummet?

7.2 Fråga 1

Första frågeställningen är vilka utmaningar lärare möter i en religionsundervisning i ett mångkulturellt klassrum. Resultatet studien kom fram till är att samtliga respondenter tycker att religionsämnet är ett känsligt ämne för elever med stark trosuppfattning, därför bör man ta hänsyn till detta. Dagens klassrum är mångkulturella där elever kommer från olika kulturer och har olika religioner. De resonerade att man behöver vara tydlig med att vi inte är här för att ändra någon tro eller synsätt, utan vi är här för att förstå varandras olikheter. Det är här läraren bör respektera elevens identitet och även låta eleverna själva få ha sina egna åsikter. Detta resulterar till att eleverna själva får möjligheter till att tillägna sig nya kunskaper, alltså att appropriera utan att behöva ändra sin tro. Utmaningen skiljer givetvis från klass till klass men att alla elever ska känna sig sedda och inkluderade var uppenbart för respondenterna. Inkludering i klassrummen är viktigt då elever får känna en gemenskap men även att de får känna sig hörda trots deras tro. Samtliga respondenter tyckte att inkluderingen och delaktigheten var en utmaning i det mångkulturella klassrummet. De menar att alla elever

oavsett religion och tro ska känna sin röst hörd i undervisningen och få chansen att dela med sig av sina åsikter men även av sina erfarenheter. Elever ska kunna samarbeta med varandra och socialisera sig med varandra oavsett bakgrund.

Utmaningen blir även att dela det rättvist mellan elever, då vissa elever tar mer plats än andra när det gäller bland annat diskussioner. Samtliga respondenter menar även att en utmaning i det mångkulturella klassrummet blir att fördela det rättvist mellan religionerna, speciellt att det är ett klassrum som består av elever med olika religioner som gärna vill föra fram och berätta om sin religion. Respondenterna lyfter upp att i vissa fall blir det att man diskuterar mer Islam än Kristendomen vilket kan upplevas orättvist för eleverna som är kristna. De kontroversiella frågorna nämns även av respondenter som i vissa fall upplevs som utmaningar då det väcker starka känslor hos eleverna, vilket är frågor som går emot elevernas övertygelse. Majoriteten av respondenterna säger att vissa utmaningar kan förekomma i vilken undervisning som helst, det behöver inte vara specifikt i religiösa undervisningen men med tanke på att religion är så sensitivt för vissa elever så blir det att man som lärare måste vara extra uppmärksam för vissa punkter så som inkluderingen.

Slutsatsen som jag kan dra är att majoriteten av lärarna upplever att det finns en utmaning i religionsundervisningen i ett mångkulturellt klassrum. Alla respondenterna nämnde minst en utmaning som de upplever i sitt klassrum som består av elever med olika bakgrunder. Det innebär att religionskunskapslärare måste vara hänsynsfulla, speciellt i ett klassrum där det kan väckas starka känslor. Elever med starka trosuppfattningar kan känna en orättvisa i undervisningen, därför lägger den en stor vikt på hur läraren väljer att undervisa samt anpassa sig efter sin klass. Undervisningen ska anpassas efter elevernas förutsättningar som det även nämns i det sociokulturella perspektivet. Det är viktigt att läraren har information om eleverna så att undervisningen planeras rättvist vilket resulterar till att eleverna blir villiga till att delta i undervisningen och känna sig inkluderade. Eleverna ska lära sig om varandras kulturer och religioner då barn måste lära sig att förstå det sociala samspelet vilket det sociokulturella perspektivet lyfter upp. Det kan givetvis dyka upp kontroversiella frågor men då gäller det att man som lärare är tydlig redan i början vad som får ställas och vad man ska tänka på när man ställer frågor om religion. När läraren inkluderar och socialiserar sig med sina elever påverkar deras utbildningsprocess. Detta resulterar även i en god lärmiljö för alla elever och ingen elev ska behöva känna sig obekvämt i sin religion utan alla ska respekteras och höras i religionsundervisningen. Det är viktigt som lärare att hitta den balansen mellan de

olika religionerna och vara så objektiv som möjligt så att ingen elev ska behöva känna sig annorlunda eller bortsett.

7.3 Fråga 2

Fråga två lyder: Vilka didaktiska redskap eller strategier använder sig religionskunskapslärare för att bemöta dessa utmaningar med hänsyn till mångfalden i klassrummet? Alla fem respondenter svarade ungefär samma på den frågan. Delaktigheten är A och O i ett klassrum där man tar hänsyn till eleverna för att bland annat bemöta utmaningar såsom orättvisor eller utanförskap. Det är viktigt att ge eleverna möjligheten att diskutera med varandra, vilket respondenterna nämner. Delaktigheten, samarbete och diskussioner i en undervisning leder till att eleverna får en bredare förståelse och kunskaper. Elever ska lära sig att visa empati till klassen oavsett vilket ämnet det beror vilket det även lyfts fram. I det sociokulturella perspektivet. Respondenterna menar att eleverna tycker att det är intressant att få lyssna på deras klasskamrater och deras erfarenheter. Förståelse och respekt i ett mångkulturellt klassrum är viktigt. Respondenterna lyfter fram om etik och moral. Man ska lära eleverna om etik och moral för att undvika någon kränkande behandling under religionsundervisningen. Detta kan lätt hända i ett klassrum därför bör man ha en genomgång på hur man ska vara respektfull och visa hänsyn till sina klasskamrater som i detta fallet kommer från olika bakgrunder och har olika trosuppfattningar. Man undervisar på ett principiellt sätt där eleverna ska få möjligheten att dela med sig av sina egna åsikter men inte behöva ändra sina uppfattningar på grund av det läraren undervisar.

Det kooperativa lärandet lyfts även fram i samband med respekt och förståelse. Att få möjligheten till att samarbeta och dela med sig av sina erfarenheter leder till diskussioner i klassrummet, därför bör eleverna ha respekt för sina klasskamrater och förståelse.

Respondenterna påpekade att genom inkludera eleverna i undervisningen som bland annat gruppövning leder till mer engagemang i undervisningen från eleverna. Man kan låta eleverna pyssla ihop om de olika religionerna som exempelvis julpyssel för att därefter kommunicera och diskutera om högtiden. På så sätt inkluderas eleverna och är aktiva i undervisningen.

Slutsatsen som kan dras är att respondenterna är överens om att det finns strategier och didaktiska redskap som kan användas för att bemöta utmaningar med hänsyn till mångfalden i ett klassrum. Det lärarna kan använda sig av för att bemöta utmaningar är delaktighet, Höskolan Kristianstad | 291 88 Kristianstad | 044 250 30 00 | www.hkr.se

inkludering och låta eleverna samarbeta som i detta fallet är kooperativt lärande. Lärarna bör undervisa på ett sätt som är likvärdigt och som engagerar eleverna i undervisningen. De ska ta hänsyn till alla religioner genom att anpassa sin undervisning utifrån klassen men även förklarar för klassen att undervisningen är inget personligt utan man undervisar utifrån ett bredare perspektiv så att ingen i klassrummet känner sig annorlunda eller utanför. Det är viktigt att lärarna lyssnar på sina elever och visar hänsyn till dessa för att undvika någon kränkande behandling.

Sammanfattningsvis så finns det olika strategier/didaktiska redskap man kan använda sig av i det mångkulturella klassrummet. Religionslärarna var på samma spår och hade samma var gällande delaktighet och inkludering i undervisningen. Undervisningen bör anpassas efter klassen, därav väljer man vilka strategier/didaktiska redskap som är lämplig för just den undervisningen. Vissa funkar bäst genom att samarbeta och diskutera medan en annan klass fungerar bäst genom att använda sig av läroböcker då klassrummen idag är olika.

8. Resultatet och tidigare forskning

Lidh (2016) skriver i hennes avhandling om religion och de religiösa uttrycken hos eleverna. Det är inte alla elever som vill träda fram och vara representanter för sin tro för att undvika att försvara sig. Detta kan jag koppla med resultatet jag fick fram utifrån mitt material.

Religion är ett känsligt ämne och man vill alltid som lärare att alla elever ska känna sig trygga och respekterade i klassrummet. Det är viktigt med kommunikation i klassrummet, speciellt i sådana klassrum där det befinner sig elever med olika trosuppfattningar.

Kommunikationen är viktig då elever behöver veta att vi inte är här för att ändra på något utan vi är här för lära oss av varandra och om varandras religioner. Lidh nämner även i hennes avhandling att man ska ta hänsyn till elever som har religiösa positioneringar så att ingen exkluderas.

Det är resultatet jag även fick fram då lärarna ska inkludera och se till så att alla elever får dela med sig av sina erfarenheter. Osbeck nämner i sin avhandling om kommunikationen och hur de sociala relationerna är viktiga då elever lär sig av varandra vilket är även ett av resultaten jag fick fram. Eleverna föredrar i många tillfällen att diskutera och lyssna på klasskamraternas erfarenheter. Det är då eleverna engagerar sig och får möjligheten att samarbeta med sina klasskamrater. Resultatet jag även fick fram är att lärarna väljer att låta eleverna samarbeta och aktivt dela under undervisningen då de sociala relationerna är viktiga för eleverna lär sig även av varandra.

Lidh nämner i hennes avhandling om respekten i klassrum och hur viktig den är för att elever ska ha fortsatt lust att lära.

Resultatet som jag kom fram till är att lärarna lär eleverna om etik och moral så att kränkande behandling undviks i undervisningen, speciellt i ett klassrum som består av elever med olika kulturer. Vissa elever är väldigt känsliga för sin religion, därför ska eleverna respektera varandra. Lärarna ska se till så att eleverna lär sig om vilka frågor som kan vara känsliga och vilka frågor som man kan ställa. Givetvis finns det frågor som elever undrar över och bör diskuteras men man ska se till så att ingen elev känner sig kränkt eller att man diskriminerar en religion, vilket Lidh även nämner i hennes avhandling. Frågor som elever undrar över ska diskuteras, man ska inte se olikheterna och det mångkulturella som en utmaning utan mer att eleverna lär sig av varandra.

I Brömssens avhandling nämns det vikten av samspel mellan eleverna för att skapa en nyfikenhet och mer förståelse för klasskamraternas religion. Resultatet jag kom fram till

utifrån samspel mellan eleverna visar på att elever lär sig av varandra när de får möjlighet att tilldela sina erfarenheter i bland annat mindre grupper samt helklassdiskussioner. Eleverna behöver därför inkluderas i religionsundervisning för att kunna få den möjligheten, att lära sig från varandra. Detta ger eleverna en annan uppfattning och ger dem möjligheten att lära sig om de olika religionerna samt bakgrunderna i ett klassrum som består av elever från olika kulturer. Detta är viktigt då dagens samhälle är mångkulturellt, därför behöver eleverna lära sig att acceptera allas olikheter och lyssna på vad de andra har att säga, vilket Brömssen även nämner i sin avhandling. Brömssen skriver även att kommunikationen betraktas som en social akt, alltså när eleverna samspelar och kommunicerar med varandra sätts deras tankeprocesser, idéer och emotioner igång vilket även är ett av resultaten jag fick fram. Elever blir delaktiga och villiga till att engagera sig i undervisningen, det är då man fångar upp deras uppmärksamhet.

Det jag kom fram till när det gäller att låta eleverna samarbeta är att samspel mellan eleverna leder till att de ges möjlighet att bilda sin egen uppfattning samt att de börjar reflektera när de diskuterar med sina klasskamrater eller presenterar om religion för att skapa en bredare förståelse. Utifrån mitt resultat kan jag även dra en koppling till det sociokulturella perspektivet som nämner hur betydelsefullt sociala samspel och hur viktigt det är att läraren socialiserar sina elever i undervisningen för att få ny kunskap.

Resultatet jag även kom fram till är att det kan vara en möjlighet för eleverna att befinna sig i ett klassrum med elever som har olika bakgrunder. Bara för att det är ett mångkulturellt klassrum betyder det inte alltid att det finns utmaningar då eleverna lär sig om värdegrund och hur man ska respektera varandra i klassrummet. Olikheterna är ingen utmaning utan det är att få alla elever att känna sig inkluderade och delaktiga i undervisningen samt att ingen elev känner sig exkluderad. Eleverna ska inte känna att deras religion uteslutas utan man ska tala om alla religioner lika mycket och ge de eleverna som vill tala om sina religioner möjligheten att dela med sig av sina erfarenheter vilket även det sociokulturella perspektivet tar upp. Lärare ska låta barn möta kunskaper som låter dem förstå världen utanför den egna erfarenheten. Lidh skriver även i hennes avhandling att läraren tar ett ansvar för hur kunskapen ska förmedlas. Hannam & May nämner i deras avhandling att eleverna ska lära sig att förstå andras religion samt att läraren ska ta hänsyn till varje religion, därav behöver en

religionsundervisning planeras så att ingen elev känner sig kränkt utifrån sin religion eller kan känna sig utanför.

Det är viktigt att läraren socialiserar med sina elever och inkluderar dem så att de tar till sig ny kunskap i undervisningen. På vilket sätt läraren gör det och hur han möjliggör detta har påverkan på hela utbildningsprocessen. Eleverna ges även möjlighet att utveckla sina kunskaper inom religion när de är utevistelser som bland annat kyrka, moske eller synagoga. Detta nämner även Lidh i hennes avhandling att elever får nya impulser när de får vistas i de religiösa miljöerna. Det gäller att hitta rätt strategi för varje klass och anpassa sin undervisning utifrån klassens behov och förutsättningar.

9. Slutsats

Vi bor i ett land som är mångkulturellt och kommer förmodligen fortsätta att vara det. Detta gör att klassrummen idag är mångkulturella och består av elever med olika bakgrunder, kulturer och religioner. Elever behöver därav skaffa sig kunskap om de olika religionerna och visa respekt för olikheterna i klassrummet. Detta lägger en stor vikt på religionsundervisningen och hur läraren väljer att undervisa sin klass. Denna undersökning gjordes för att veta ifall lärare upplever några utmaningar i sin religionsundervisning och hur de väljer att bemöta dem. Det kan vara bra att veta som nyexaminerad lärare vad som anses vara en utmaning i dagens mångkulturella klassrum och även hur man man bemöta dem.

Genom denna undersökningen fick jag en klarare bild på vad lärare tycker är en utmaning i religionsundervisningen men även vilka strategier de använder sig av för att inkludera alla elever samt bemöta dessa utmaningar. Jag har fått ta del av vad lärare anser är kontroversiellt, hur lärare bemöter elever med stark trosuppfattning och hur lärare väljer att göra alla elever delaktiga i undervisningen. Som lärare ska man anpassa sig efter klassens förutsättningar men även följa läroplanen om vilken kunskap som ska läras ut. Det är även viktigt som lärare att lyssna och se alla elever så ingen känner sig utfrysad eller att man ställer någon elev i kanten. Det är inte alla som gillar att dela med sig av sin tro, därför behöver läraren vara försiktiga när de väljer att inkludera sina elever. Det är viktigt att lärarna planerar utifrån elevernas intresse för ett mer engagemang i undervisningen, det kan ske genom att läraren hittar något gemensamt som eleverna är intresserade av vilket kan skapa en intresseväckande lektion.

Förslag till en fortsatt forskning är att intervjua elever för att se det från ett elevperspektiv också. Det hade varit intressant att höra ifall eleverna hade samma åsikter och tankar som deras lärare eller om det skiljer sig åt. Känner eleverna sig inkluderade och delaktiga i religionsundervisningen? Vad tycker de är en möjlighet och vad tycker de är en utmaning i ett mångkulturellt klassrum, när det gäller religionsundervisningen? Det hade även varit intressant och få höra hur eleverna med stark trosuppfattning känner inför en religionsundervisning till skillnad från elever som inte har så stark tro. Lärare och elever ser på en undervisning från olika ögon, det vill säga att det en lärare känner och tror kan vara tvärtemot det en elev känner inför en sådan känslig undervisning. Är religion känslig för eleverna med stark trosuppfattning eller planerar deras lärare upp en lektion som är anpassad

för alla? Det hade varit intressant att få jämföra materialet jag har fått fram av lärarnas perspektiv med elevernas perspektiv.

Referenser

Denscombe, Martyn (2018), *Forskningshandboken : för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Falkevall, Björn (2013). *Att undervisa i religionskunskap: en ämnesdidaktisk introduktion*. 1. uppl. Stockholm: Liber

Hannam, Patricia & May, Christopher (2022). *Religious education and social justice: reflections on an approach to teaching religious education*. Hämtad från:

<https://link.springer.com/article/10.1007/s40839-022-00188-4>

Lidh Holmqvist, Carina (2016). *Representera och bli representerad. Elever med religiösa positionering talar om skolans religionskunskapsundervisning*. Hämtad från:

<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:1038308/FULLTEXT01.pdf>

Lundgren, Ulf. P, Säljö, Roger, Liberg, Caroline (2017), *Lärande, skola, bildning: grundbok för lärare*. 4 upplagan. Stockholm: Natur och kultur.

Nationalencyklopedin, *mångkulturell*. (2023-01-07). Hämtad

från:<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/mångkulturell>

Nationalencyklopedin, *Inkludera*. (2023-01-07). Hämtad

från:<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/inkludera>

Nationalencyklopedin, *Interkulturellt lärande*. (2023-01-07) Hämtad från:

<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/interkulturellt-lärande>

Nationalencyklopedin, *Mångkulturell*. (2023-01-07) Hämtad från:

<https://www.ne.se/uppslagsverk/ordbok/svensk/mångkulturell>

Kotte, Elaine (2018). *Inkludering, differentiering och lärararbete*. Hämtad från:

<https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/name/P03WCPLAR09989>

[8](#)

Osbeck, Christina (2006). *Kränkningens livsförståelse: En religionsdidaktisk studie av livsförståelselärande i skolan*. Hämtad från:

<http://kau.diva-portal.org/smash/get/diva2:5934/FULLTEXT01>

Roth, H.I. (1998). *Den mångkulturella parken: om värdegemenskap i skola och samhälle*. Stockholm: Statens Skolverk. Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/download/18.6bfaca41169863e6a6530e3/1553956246823/pdf352.pdf>

Skolverket (2022, A). *Att hantera kontroversiella frågor i undervisningen*. Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/samhallskunskap-att-hantera-kontroversiella-fragor-i-undervisningen>

Skolverket (2022, B). *Arbeta med förskolans och skolans värdegrund*. Hämtad

från: [https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbata-med-forskolans-och-skolans-vardegrund](https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbeta-med-forskolans-och-skolans-vardegrund)

Skolverket (2022, C). *Kontroversiella frågor*. Hämtad

från: <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/kontroversiella-fragor>

Skolverket (2022, D). *Religion: Att hantera kontroversiella frågor i undervisningen*. Hämtad från:

<https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/religion-att-hantera-kontroversiella-fragor-i-undervisningen>

Von Brömssen, Kerstin (2003). *Tolkningar, förhandlingar och tystnader. Elevers tal om religion i det mångkulturella och postkoloniala rummet*. Hämtad från:

https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/10525/gupea_2077_10525_1.pdf?sequence=1

Empiriskt material - lärarintervjuer

Måns (20/4-23) *fältanteckningar*.

Maria (20/4-23) *fältanteckningar*.

Martin (24/4-23) *fältanteckningar*.

Kajsa (5/5-23) *fältanteckningar*.

Karl (5/5-23) *fältanteckningar*.

Samtyckesblankett

Hej samtliga lärare!

Jag heter Heba Chehade och läser min sista termin på högskolan Kristianstad som grundskollärare. Nu är jag igång med mitt examensarbete där jag undersöker om utmaningar i en mångkulturell religionsundervisning och skulle därför vilja intervjua religionskunskapslärare. Högskolan Kristianstad är medvetna om denna studie. Jag tänkte utgå från semistrukturerade intervjuer som berör religionsämnet. Jag vill gärna att intervjun tar rum på plats, via zoom eller annat digitalt verktyg som passar dig i cirka en timme. Intervjun kommer utgå från Vetenskapsrådets riktlinjer vilket innebär att jag kommer att informera er om ett samtycke, anonymisering och konfidentialitet. Med detta menas att du kan avbryta intervjun när du vill, du behöver inte svara på alla frågor samt att huvudfrågorna kommer att skickas till dig innan intervjun så att du får möjlighet att läsa igenom dem innan. Utöver detta är du som intervjuperson anonym där din identitet och ditt namn är eliminerat i studien. Ingen obehörig kommer ha tillgång till intervjun utan detta kommer endast användas till studien.

Genom min underskrift bekräftar jag att jag har läst informationen om studien och att jag samtycker till att delta.

Datum och plats

Underskrift

Namnförtydligande

Intervjufrågor

1. Undervisar du olika beroende på klass?
2. Vilka strategier använder du dig av för att få mångfald i religionsundervisningen?
3. Vad anser du är en kränkning i religionsundervisningen?
4. Hur undviker du själv kränkande behandling?
5. Vad anser du är kontroversiella frågor i ämnet?
6. Tycker du att man kan undervisa om religion utan att det skapar oro i klassrummet? Med tanke på att visa alla klasskamrater respekt.
7. Hur kan man inkludera alla elever i diskussioner i klassrummet? Där eleverna delar med sig av erfarenheter och tankar till andra i klassen.
8. Tycker du att du inkluderar dina elever i religionskunskapsundervisningen?
9. Hur hanterar du elever som inte vill ta till sig kunskap om andra religioner än sin egen?
10. Vilka är de största utmaningarna i ett klassrum som består av elever med olika trosuppfattningar samt olika bakgrunder